

Vier Nederlanders? De optieregeling voor latente Nederlanders in de praktijk

Betty de Hart, Vera Kidjan, Hermie de Voer

1 Inleiding

Geïnspireerd door het boek *Achtentwintig Nederlanders? Bewerkte adviezen en casus over de toepassing van de Nederlandse nationaliteitswetgeving* van Gerard-René de Groot¹ bespreken wij een aantal bestaande zaken uit onze rechtspraak en onderzoekspraktijk met betrekking tot Nederlands nationaliteitsrecht. Met deze bijdrage wordt beoogd een kijkje te bieden in de keuken van het huidige nationaliteitsrecht: We willen laten zien hoe het verleden doorwerkt in het heden, dat de regels van het nationaliteitsrecht in de praktijk soms restrictief worden toegepast, en geven een indruk van de gevolgen hiervan voor betrokken personen en hun families.

De eerste drie casus hebben betrekking op de kwestie van seksdiscriminatie in het Nederlands nationaliteitsrecht: het verlies van Nederlanderschap door Nederlandse vrouwen die met een buitenlandse man trouwden tot 1964, en de kinderen van Nederlandse moeders geboren voor 1985 die geen toegang hadden tot het Nederlanderschap (de latente Nederlanders). De vierde casus bespreekt het belang van familierechtelijke kwesties voor de beantwoording van de vraag of iemand het Nederlanderschap bezit dan wel in aanmerking komt voor het optierecht als latente Nederlander. Besloten wordt met een aantal conclusies.

2 Casus: een baan met een staartje²

De ouders van Eline France zijn in 1970 in Utrecht getrouwd. Haar vader is Amerikaan, haar moeder Nederlandse. Haar vader is vanwege zijn werk tijdelijk in Frankrijk gestationeerd. Tijdens dit kortdurende verblijf van het gezin in Parijs, wordt Eline geboren, in september 1977. Zij verkrijgt bij geboorte de Amerikaanse nationaliteit via haar vader. Als zij acht maanden oud is, vertrekt het gezin naar de Verenigde Staten waar zij tot op heden wonen, in Alaska. Vader en dochter als Amerikaan, moeder, Nederlandse, met een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd, een green card.

---

¹ G.R. de Groot, *Achtentwintig Nederlanders? Bewerkte adviezen en casus over de toepassing van de Nederlandse nationaliteitswetgeving*, 's Gravenhage Elsevier Overheid 2007.

² Deze casus is geïnspireerd door twee zaken uit de praktijk van Hermie de Voer. In alle casus in deze bijdrage zijn in verband met de privacy van personen enkele persoonsgegevens veranderd.

2.1 *Is Eline Nederlandse?*

Eline is geen Nederlandse, omdat zij is geboren voor 1 januari 1985. Tot 1 januari 1985 was de Wet op het Nederlanderschap en Ingezetenschap 1892 (WNI 1892) van kracht, die in artikel 1 onder a bepaalde:

“Nederlanders door geboorte zijn: het wettig [...] kind waarvan tijdens de geboorte de vader de staat van Nederlander bezit.”

Alleen wettige kinderen van Nederlandse vaders kregen dus bij geboorte de Nederlandse nationaliteit. Eline is het wettig kind van een Amerikaanse vader en verkreeg zodoende niet het Nederlanderschap door geboorte.

2.2 *Nederlanderschap door optie*

In de Rijkswet op het Nederlanderschap van 1985 werd in een tijdelijke overgangsregeling voorzien voor kinderen geboren voor 1 januari 1985 (artikel 27, tweede lid RWN (oud)). Deze regeling bepaalde dat deze kinderen het Nederlanderschap konden verkrijgen door optie, als de moeder van het kind ten tijde van het uitbrengen van de optie de Nederlandse nationaliteit bezat, of indien zij voordat de optie werd uitgebracht als Nederlander was overleden. Het kind moest daarnaast op 1 januari 1985 jonger zijn dan eenentwintig jaar en niet gehuwd zijn of gehuwd zijn geweest. De grens werd gesteld op eenentwintig jaar, omdat tijdens de behandeling van het wetsvoorstel de meerderjarigheid nog op deze leeftijd intrad. Het optierecht was vormvrij (dat wil zeggen: de optie kon ook mondeling worden uitgebracht) en gebaseerd op een eenzijdige verklaring van de optant.³ Het optierecht moest voor 1 januari 1988 worden uitgeoefend. Tijdens de overgangsperiode van 1985 tot en met 1987 verkregen ruim 47.000 kinderen van Nederlandse moeders en buitenlandse vaders geboren voor 1 januari 1985 de Nederlandse nationaliteit.⁴ Maar ook was er een grote groep van met name in het buitenland woonachtige moeders en kinderen van Nederlandse moeders die niet wisten dat een optieverklaring kon worden afgelegd om het Nederlanderschap te verkrijgen, omdat ze hierover nooit waren geïnformeerd.

Eline's moeder had op grond van deze overgangsregeling voor haar dochter in de periode tussen 1 januari 1985 en 31 december 1987 kunnen opteren om het Nederlanderschap te verkrijgen. Eline's moeder was helaas niet bekend met deze overgangsregeling en heeft daarvan dan ook geen gebruik gemaakt.

Sinds 2005 zijn pogingen in het werk gesteld om een nieuwe wettelijke regeling tot stand te brengen om een einde te maken aan de seksdiscriminatie in het nationaliteitsrecht, waarmee deze kinderen op eenvoudige wijze alsnog Nederlander zouden

---

³ *Kamerstukken II*, 1982/83, 16 947 (R 1181), nr. 7, p. 33.

⁴ B. de Hart, *Een tweede paspoort. Dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland*, Amsterdam University Press 2012, p. 76.

kunnen worden.⁵ En met succes. Sinds 1 oktober 2010 bestaat er voor deze zogenaamde ‘latente Nederlanders’, zoals Eline, een optieregeling die kinderen van Nederlandse moeders in de gelegenheid stelt om alsnog de Nederlandse nationaliteit te verkrijgen (artikel 6, lid 1, sub i tot en met o RWN 2003). Het doel van de optieregeling is de gelijkstelling van man en vrouw in het nationaliteitsrecht zo volledig mogelijk te regelen.⁶

Het beleid inzake de latente Nederlanders-regeling is uitvoerig geregeld in de Handleiding op de Rijkswet op het Nederlanderschap onder artikel 6.⁷ Hierin wordt een aantal documenten opgesomd waarmee de optant kan aantonen aan de optievoorwaarden te voldoen. Deze lijst is een niet-limitatieve opsomming, dat wil zeggen dat ook andere documenten kunnen worden gebruikt. Maar dat is niet hoe er door de Nederlandse overheid mee wordt omgegaan. Op de lijst staat in ieder geval vermeld dat een geboorteakte van de optant moet worden overgelegd, zo nodig gelegaliseerd en vertaald. De Nederlandse overheid verzoekt Eline dan ook om een Franse geboorteakte te laten zien. Toen Eline werd geboren, hadden haar ouders in Frankrijk echter geen aangifte van haar geboorte gedaan. Er is geen geboorteakte opgemaakt door de Franse autoriteiten. Wel zijn er een Franse kerkelijke geboorteakte en een Frans doopbewijs. In de Verenigde Staten is de geboorte direct aangegeven en is er een “certificate of birth abroad” opgemaakt. Met deze stukken, correct gelegaliseerd, meldt Eline zich in januari 2011 bij de Nederlandse vertegenwoordiging in de VS om haar optieverzoek in te dienen.

Voordat Eline een optieverzoek kan indienen, dient zij een “preliminary assessment” te doorlopen, waarop binnen dertien weken zal worden beslist. Nadat zij dit heeft gedaan, krijgt ze in mei 2011 te horen dat het assessment voorlopig positief is. Zij krijgt een lijst opgestuurd van veertien aanvullende documenten die zij moet tonen bij indiening van het optieverzoek ten aanzien van haar zelf, haar vader en haar moeder.

Veel van de documenten op deze lijst heeft Eline al eerder overgelegd. Echter, de Franse geboorteakte zal zij niet kunnen overleggen. Hoewel zij dit uitvoerig beargumenteert en zij andere documenten heeft waaruit haar afstamming genoegzaam blijkt, weigert de ambassade haar bewijsnood te erkennen. Zij krijgt uiteindelijk van de ambassade de mogelijkheid een optieverzoek in te dienen bij de ambassade en de kosten daarvoor te betalen met de zekerheid dat het verzoek zal worden afgewezen. Pas in bezwaar (en daarna in beroep) zal door het ministerie van Buitenlandse Zaken voor het eerst worden nagegaan of Eline’s bewijsnood reden is om af te wijken van het beleid. Eline is door deze gang van zaken zo ontmoedigd dat zij voorlopig van het indienen van een optieverzoek heeft afgezien.

⁵ C.A. Goudsmit, B. de Hart en H. de Voer, ‘Latente Nederlanders. Discriminatie van kinderen van Nederlandse moeders in het nationaliteitsrecht’, *Nederlands Juristenblad* 2006, p. 932-939.

⁶ *Kamerstukken II* 2008/09, 31 813 (R1873), nr. 3, p.3.

⁷ Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap 2003, artikel 6, lid 1, sub i, paragraaf 1 t/m 2.2.

2.3 *Nederlanderschap door optie – de cijfers*

Toen over de invoering van de optieregeling voor latente Nederlanders werd gesproken, sprak het Ministerie van Buitenlandse Zaken de verwachting uit dat het aantal uit te brengen opties tot 90.000 zou kunnen oplopen.⁸

Het werkelijke aantal ligt beduidend lager. In 2011 zijn in totaal 896 optieverzoeken van latente Nederlanders bevestigd. De meeste optiebevestigingen van latente Nederlanders in 2011 betroffen personen met de Israëlische nationaliteit (26%), gevolgd door de Zuid-Afrikaanse (15%), de Zwitserse (14%) en de Australische (13%) nationaliteit.⁹ De verklaring voor deze lage aantallen zou kunnen zijn dat mensen niet geïnteresseerd zijn in het verkrijgen van het Nederlanderschap, dat ze niet op de hoogte zijn van de regeling, of de restrictieve uitvoeringspraktijk zoals hierboven beschreven.

3 **Casus: Een Venezolaans avontuur**¹⁰

Manolo wordt geboren in januari 1968, zijn zus Natalia in mei 1970 en hun jongste broertje Eduardo in januari 1982. Alle drie zijn zij geboren in Caracas, Venezuela uit een Nederlands-Venezolaanse moeder en een Venezolaanse vader. Hun moeder heeft sinds haar geboorte in 1946 op Curaçao de Nederlandse en Venezolaanse nationaliteit. Zij is in 1966 in Venezuela gehuwd met haar Venezolaanse echtgenoot. De drie kinderen verkrijgen bij geboorte de Venezolaanse nationaliteit via hun vader. Om onduidelijke redenen heeft de moeder begin 2007 een optieverklaring afgelegd bij een Nederlandse vertegenwoordiging. Deze optieverklaring is een half jaar later bevestigd. Op grond van die bevestiging is aan haar een Nederlands paspoort verstrekt.

3.1 *Het Nederlanderschap van de moeder bij geboorte van de kinderen*

Moeder heeft bij geboorte in 1946 de Nederlandse nationaliteit verworven via haar vader, de Nederlander Pieter, die in 1920 te Curaçao is geboren en altijd Nederlander is gebleven (artikel 1, sub a WNI 1892). Zij zou haar Nederlanderschap door latere gebeurtenissen of handelingen hebben kunnen verliezen. Echter, geen van de verliesbepalingen van de WNI 1892 of van de Rijkswet op het Nederlanderschap 1985 zijn op haar van toepassing.

Verlies als minderjarige omdat er wordt gedeeld in de naturalisatie van de ouders (artikel 7, lid 1 WNI 1892), is niet op de moeder van toepassing, omdat zij de Venezolaanse nationaliteit bij geboorte via haar moeder heeft verkregen. Moeder's vader is nooit genaturaliseerd, maar altijd Nederlander gebleven.

---

⁸ B. de Hart, *Een tweede paspoort. Dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland*, Amsterdam University Press 2012, p. 76.

⁹ Trendrapportage naturalisatie en optie. Ontwikkelingen in de periode 2007-2011, Den Haag Indiac, november 2012, p. 59.

¹⁰ Deze casus is afkomstig uit de praktijk van Hermie de Voer.

Verlies van Nederlanderschap kan ook optreden door langdurig verblijf buiten het Koninkrijk na meerderjarigheid. De moeder van Manolo, Natalia en Eduardo is in 1967 eenentwintig en dus meerderjarig geworden.¹¹ Daarom rijst de vraag of zij ten tijde van de geboorte van de kinderen nog Nederlandse was. De verliesgrond was neergelegd in artikel 7, lid 5 WNI dat luidde:

“Nederlanderschap wordt verloren voor zoveel betreft Nederlanders buiten het Koninkrijk geboren en [...], door, [...], woonplaats te hebben buiten het Koninkrijk [...] gedurende tien achtereenvolgende jaren, tenzij de afwezige vóór het verstrijken van die termijn aan de bij artikel 12a bedoelde autoriteit¹² kennis geeft, dat hij Nederlander wenst te blijven.”

Deze verliesbepaling is niet op de moeder van toepassing, omdat ze op Curaçao en dus binnen het Koninkrijk is geboren.

Ook de Rijkswet op het Nederlanderschap van 1985 kende een verliesbepaling wegens langdurig verblijf buiten het Koninkrijk. Artikel 15 RWN 1985 luidde tot 1 april 2003:

“Het Nederlanderschap gaat voor meerderjarigen verloren:

(...)

c. wanneer de betrokkene na zijn meerderjarigheid gedurende een ononderbroken periode van 10 jaren woonplaats buiten Nederland, de Nederlandse Antillen of Aruba heeft in het land waarin hij is geboren en waarvan hij eveneens de nationaliteit bezit, anders dan in een dienstverband met Nederland, de Nederlandse Antillen of Aruba dan wel een internationaal orgaan waarin het Koninkrijk is vertegenwoordigd, of als echtgenoot van een persoon met een zodanig dienstverband”

Krachtens artikel 26 RWN (oud) begon de termijn van tien jaren te lopen op 1 januari 1985. Dit houdt in dat een Nederlander niet tussen 1 januari 1985 en 1 januari 1995 zijn Nederlandse nationaliteit kon verliezen op grond van artikel 15 sub c RWN (oud). Deze verliesgrond treedt op na tien jaar woonplaats te hebben gehad buiten Nederland in het land waar betrokkene is geboren. Moeder is geboren op Curaçao en woont daarna in Venezuela. Om die reden is bovenstaande verliesbepaling niet op haar van toepassing.

---

¹¹ De meerderjarigheidsleeftijd ging naar achttien jaar per 1 januari 1988.

¹² Te weten: in Nederland aan de burgemeesters, in de Nederlandse Antillen aan de ambtenaren door Onze Gouverneur aangewezen, in Nieuw-Guinea aan de ambtenaren, aangewezen door de met het algemeen bestuur belaste functionaris, in de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië aan Onze Hoge Commissaris of aan Onze Commissarissen, in den vreemde aan de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers en consulaire ambtenaren.

In de huidige Rijkswet op het Nederlanderschap, die in werking is getreden op 1 april 2003, luidt de tienjarige verliesbepaling van artikel 15, lid 1, sub c als volgt:

“Het Nederlanderschap gaat voor een meerderjarige verloren:

(2) indien hij tevens een vreemde nationaliteit bezit en tijdens zijn meerderjarigheid gedurende een ononderbroken periode van tien jaar in het bezit van beide nationaliteiten zijn hoofdverblijf heeft buiten Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten, en buiten de gebieden waarop het Verdrag betreffende de Europese Unie van toepassing is, anders dan in een dienstverband met Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten dan wel met een internationaal orgaan waarin het Koninkrijk is vertegenwoordigd, of als echtgenoot van of als ongehuwde in een duurzame relatie samenlevend met een persoon in een zodanig dienstverband.”

Zou moeder niet in 2007 een Nederlands paspoort hebben aangevraagd dan zou zij van rechtswege haar Nederlanderschap op 1 april 2013 hebben verloren op grond van het huidige artikel 15, lid 1, sub c RWN 2003.

Het Nederlanderschap kan alleen worden verkregen en verloren op basis van gronden die in de Rijkswet op het Nederlanderschap staan. Dit is sinds jaar en dag de leidende opvatting van de Nederlandse overheid, die wordt ondersteund door de jurisprudentie van de Hoge Raad. Afgaand op de Nederlandse nationaliteitswetgeving en de jurisprudentie kan de conclusie dan ook niet anders zijn dan dat de moeder van Manolo, Natalia en Eduardo Nederlandse was toen zij werden geboren en dat zij nog altijd Nederlandse is.

De Nederlandse overheid ging er echter vanuit dat, omdat er een optieverzoek was afgelegd in 2007, moeder wel op enig moment – waarschijnlijk voordat haar kinderen werden geboren – het Nederlanderschap moest hebben verloren. Waarom zou er destijds anders een optieverzoek ingediend en bekrachtigd zijn? Alle bewijsstukken ten spijt – waaronder informatie uit het Nederlandse nationaliteitsregister, een notariële verklaring van de moeder en gebrek aan informatie van de Nederlandse vertegenwoordiging waar in 2007 het optieverzoek werd ingediend over eerder verlies van nationaliteit – heeft het meer dan een jaar geduurd voordat de Nederlandse overheid eveneens tot deze conclusie kwam. Uiteindelijk werd aangenomen dat met voldoende zekerheid was komen vast te staan dat moeder het optieverzoek ten onrechte had afgelegd. Zij diende echter nog wel aan te tonen dat zij niet het Nederlanderschap had verloren doordat zij zich in vreemde krijgs- of staatsdienst had begeven (artikel 7, lid 4 WNI 1892). Feitelijk kwam dit erop neer dat moeder toen zij pas was gehuwd en zes maanden zwanger was van haar eerste kind in vreemde krijgs- of staatsdienst zou zijn gegaan. Toen moeder met een eigen notariële verklaring kwam ter bevestiging dat zij niet in vreemde krijgs- of staatsdienst was geweest, werd definitief geconcludeerd dat moeder Nederlandse was ten tijde van de geboorte van Manolo en de andere kinderen.

3.2 *Het Nederlanderschap van de kinderen*

Nadat was vastgesteld dat moeder Nederlandse was ten tijde van de geboorte van de kinderen, konden deze een optieverzoek op grond van de regeling voor latente Nederlanders indienen.

4 Casus: Een Turks-Nederlandse liefde¹³

Een Nederlandse vrouw, Marleen, ontmoet in 1956 in Nederland Halil, die de Turkse nationaliteit heeft. Als ze trouwt, waarschuwen haar ouders haar voor de gevolgen van dat huwelijk, vanwege de positie van de vrouw in Turkije. Marleen is zich er niet van bewust dat ze bij haar huwelijk met een buitenlandse man automatisch haar Nederlanderschap zal verliezen. Daar heeft niemand haar voor gewaarschuwd. Door het huwelijk verkrijgt ze automatisch de Turkse nationaliteit. Halil en Marleen krijgen een dochter die wordt geboren in Nederland, en vertrekken vervolgens naar Turkije om daar te wonen. Daar wordt hun tweede dochter geboren.

Marleen onderhoudt nauwe contacten met haar familie in Nederland en bezoekt hen regelmatig. Lange tijd kan ze eenvoudig tussen Turkije en Nederland reizen. In 1980 wordt de visumplicht voor Turkije ingesteld. Ook Marleen heeft, omdat ze geldt als Turkse, vanaf dat jaar een visum nodig voor familiebezoek aan haar geboorteland. De eerste jaren is dat visum nog vrij eenvoudig te verkrijgen: ze gaat naar het Nederlandse consulaat in Turkije en kan dan in de wachtkamer de verstrekking van het visum afwachten. Later wordt het steeds moeilijker een visum te krijgen en wordt de procedure steeds langer. Marleen wil haar Nederlanderschap terug, zodat ze geen visum meer nodig heeft voor bezoek aan haar familie in Nederland en vooral omdat ze, zoals ze zegt, zich altijd Nederlander is blijven voelen.

4.1 *Herkrijging van het Nederlanderschap door Marleen*

Er waren verschillende mogelijkheden voor Marleen om het Nederlanderschap te herkrijgen. Ten eerste de overgangsregeling voor vrouwen die door huwelijk hun Nederlanderschap waren verloren. Het automatisch verlies van Nederlanderschap voor vrouwen die trouwden met een buitenlandse man gold tot 1 maart 1964. Er kwam een overgangsregeling voor vrouwen die voor deze datum hun Nederlanderschap door huwelijk met een buitenlandse man waren verloren.¹⁴ Gedurende de periode van een jaar konden zij, of ze nu woonden in Nederland of in het buitenland, door optie eenvoudig en gratis het Nederlanderschap herkrijgen. Zij hoefden daarvoor hun andere nationaliteit niet op te geven. Ruim 5.800 vrouwen maakten van deze overgangsregeling gebruik. De meesten, meer dan 4.000 vrouwen, woonden in Nederland. Meer dan 1.000 vrouwen waren staatloos ten tijde van het herkrijgen van het Nederlanderschap. Meer dan 40% van de vrouwen behield de nationaliteit van de man, zodat ze voortaan een dubbele nationaliteit hadden.¹⁵ Marleen was echter niet op de hoogte van deze overgangsregeling, zodat zij niet op deze manier haar Nederlanderschap heeft herkregeen.

Na afloop van de overgangsregeling gold de bijkomende voorwaarde dat de vrouw gedurende tenminste een jaar in Nederland of in het Koninkrijk moest hebben

¹³ Deze casus is gebaseerd op een interview met betrokkenen, ontleend aan B. de Hart, *Een tweede paspoort. Dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland*, Amsterdam University Press 2012, p. 110-111.

¹⁴ Artikel 3 onder 1 Wet van 14 november 1963, *Stb.* 1964, 467.

¹⁵ B. de Hart, *Een tweede paspoort. Dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland*, Amsterdam University Press 2012, p. 52

gewoond.¹⁶ Aangezien Marleen met haar man Halil in Turkije woonden, kwam ze hiervoor niet in aanmerking.

De tweede mogelijkheid was herkrijging van het Nederlanderschap na ontbinding van het huwelijk, door echtscheiding of overlijden van de echtgenoot. Binnen een jaar na de ontbinding of binnen een jaar nadat de vrouw hiermee bekend raakte, kon door optie het Nederlanderschap worden herkrege (artikel 28 RWN oud). Nog steeds herkrijgen vrouwen op deze wijze hun Nederlanderschap. In de periode 2005-2008 gebeurde dit elf keer.¹⁷

Toen Marleen bij de Nederlandse autoriteiten informeerde naar de mogelijkheid het Nederlanderschap terug te krijgen, werd zij op deze mogelijkheid gewezen. Marleen's echtgenoot is echter gelukkig nog altijd in leven en scheiden van haar man om het Nederlanderschap te herkrijgen, dat ging haar te ver. Van deze mogelijkheid heeft ze dan ook geen gebruik gemaakt.

De derde mogelijkheid was de overgangsregeling van 1963. Deze regeling bood vrouwen die door huwelijk hun Nederlanderschap waren verloren de mogelijkheid gedurende een jaar, om deze door optie terug te krijgen. Na die periode van een jaar gold de extra voorwaarde dat ze in Nederland moesten wonen. In 2000 werd de overgangsregeling van 1963, met ingang van 1 april 2003, ingetrokken. Vrouwen konden voortaan alleen gebruik maken van de gewone optieregeling van artikel 6 lid 1 f RWN 2003. Daarvoor gelden echter als aanvullende voorwaarden dat er toelating en hoofdverblijf moet zijn in Nederland en dat er geen gevaar bestaat voor de openbare orde. Sinds 2008 moet tevens de verplichte naturalisatieceremonie worden bijgewoond. Op grond van artikel 26 RWN 2000 golden echter de voorwaarden van toelating en hoofdverblijf van artikel 6 RWN 2000 niet voor vrouwen die op grond van hun huwelijk voor 1 maart 1964 met een buitenlandse man hun Nederlanderschap hebben verloren. Van deze regeling kon Marleen dus gebruik maken; zij bracht in 2003 de optie uit en is thans opnieuw Nederlandse.

Overigens is de overgangsregeling van artikel 26 sinds 1 april 2013 niet meer van toepassing. Lid 2 van artikel 26 bepaalt namelijk dat de optiemogelijkheid voor oud-Nederlanders zonder toelating en hoofdverblijf in Nederland niet van toepassing is op personen die na de inwerkingtreding van deze bepaling, te weten 1 april 2003, tenminste tien jaar onderdaan zijn van de Staat van de andere nationaliteit. Ten slotte geldt bij de huidige stand van de RWN 2003 ook nog de mogelijkheid om als oud-Nederlander door naturalisatie het Nederlanderschap te herkrijgen. De voorwaarde van hoofdverblijf in Nederland van vijf jaar geldt hierbij niet (artikel 8 lid 2 RWN). Verder gelden de gewone naturalisatievoorwaarden.

4.2 *De verplichting tot het opgeven van de oude nationaliteit*

Bij optie hoeft, in tegenstelling tot bij naturalisatie, niet de andere nationaliteit te worden opgegeven. Het wetsvoorstel van het kabinet Rutte I om dubbele nationaliteit te beperken, en ook bij optie de verplichting om de oude nationaliteit op te

¹⁶ Artikel 3 lid 1 Wet van 14 november 1963, *Stb.* 1964, 467.

¹⁷ Trendrapportage naturalisatie VI, Indiac: Den Haag, p. 26.

geven te laten gelden, is door het kabinet Rutte II ingetrokken.¹⁸ Marleen bezit thans dus zowel de Nederlandse als de Turkse nationaliteit.¹⁹

4.3 *Komen de dochters in aanmerking voor het optierecht voor latente Nederlanders?*

De dochters van Marleen en Halil zijn geboren uit ouders met de Turkse nationaliteit, aangezien Marleen ten tijde van de geboorte van beide dochters geen Nederlandse was. Dat de ene dochter in Nederland is geboren en de andere in Turkije, is hiervoor niet relevant. De optieregeling voor latente Nederlanders is als volgt geformuleerd in artikel 6 lid 1 sub i RWN:

“[door optie verkrijgt het Nederlanderschap] de vreemdeling die voor 1 januari 1985 is geboren uit een moeder die ten tijde van zijn geboorte Nederlander was, terwijl de vader ten tijde van die geboorte niet-Nederlander was.”

Omdat Marleen ten tijde van de geboorte geen Nederlandse was, aangezien ze als gevolg van het huwelijk met Halil het Nederlanderschap had verloren en deze pas in 2003 herkreeg, kunnen haar dochters geen gebruik maken van de optieregeling voor latente Nederlanders. Voor Marleen is de zaak daarom nog altijd niet afgedaan. Ze vindt het onrechtvaardig dat haar dochters niet de toegang tot het Nederlanderschap hebben, omdat zijzelf destijds haar Nederlanderschap vanwege een discriminerende bepaling is kwijtgeraakt.

5 **Casus: Een ‘schandelijke’ Amerikaanse zoon?**²⁰

Vanaf omstreeks 1870 tot de Japanse inval in 1942 vertrekken vele Nederlanders naar Nederlands-Indië. Zo ook de Nederlandse ouders van Els. Zij emigreren begin jaren dertig van de twintigste eeuw naar Batavia, de toenmalige hoofdstad van Nederlands Indië. Els wordt daar op 26 september 1934 geboren. Els en haar ouders keren in 1941 terug naar Nederland. Zij vestigen zich in Den Haag waar Els haar basisonderwijs vervolgt, naar de middelbare school gaat en haar opleiding als verpleegkundige afrondt. In 1959 emigreert zij naar Nantucket, een stad in de deelstaat Massachusetts in de Verenigde Staten van Amerika.

Els wordt verliefd op David, een Amerikaanse piloot, geboren en getogen in Nantucket. Zij gaan samenwonen en samen beginnen zij een chartermaatschappij. Als Els zwanger wordt, besluiten Els en David te gaan trouwen, maar vanwege hun drukke werkzaamheden wordt dit steeds vooruitgeschoven. David is veel op reis dus

¹⁸ *Kamerstukken II* 2011/12, 33201, Wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap ter aanscherping van de voorwaarden voor verkrijging en verlening van het Nederlanderschap. Intrekking van het wetsvoorstel, *Kamerstukken II* 2011/12, 33410, nr. 68.

¹⁹ De enige uitzondering geldt voor optanten die het Nederlanderschap verkrijgen op grond van artikel 6 lid 1 onder e RWN: tweede generatie migranten die op jonge leeftijd naar Nederland zijn gekomen. Sinds 2010 moeten zij bij verkrijging van het Nederlanderschap hun andere nationaliteit opgeven.

²⁰ Deze casus is ontleend aan de praktijk van Vera Kidjan

weinig thuis. Op 16 juni 1969 wordt hun zoon James twee weken te vroeg geboren, in Nantucket. In de jaren zestig werd in de Verenigde Staten een onwettig, buiten huwelijk geboren kind nog altijd als ‘schandelijk’ beschouwd. Els en David willen niet dat James hieronder zal lijden en trouwen daarom zo snel mogelijk, drie dagen na de geboorte. Els doet direct na het huwelijk aangifte van de geboorte van David bij de Amerikaanse ambtenaar van de burgerlijke stand. De ambtenaar van de burgerlijke stand registreert Els en David in de geboorteakte als de ouders. Els, David en James vormen een hecht gezin. Els blijft altijd Nederlandse en ziet af van een aanvraag van de Amerikaanse nationaliteit. Omdat David’s beroep gevaren met zich meebrengt, wil Els er zeker van kunnen zijn dat er voor haar en James geen belemmeringen zullen zijn om terug te keren naar haar familie in Den Haag, mocht er iets met hem gebeuren.

James, nu 44 jaar oud, wil graag een Nederlands paspoort. Hij heeft nooit eerder een Nederlands paspoort gehad.

5.1 *Het Nederlandschap van James door geboorte en het verlies ervan*

Ten tijde van de geboorte van James in 1969 was de hoofdregel, zoals we al hebben gezien in de vorige casus, dat het Nederlandschap uitsluitend kon worden ontleend aan de Nederlandse vader. Slechts in uitzonderlijke gevallen bestond de mogelijkheid om het Nederlandschap aan de Nederlandse moeder te ontleen. Een van die uitzonderingen betrof het niet-erkend onwettig kind, waarvan tijdens de geboorte de moeder den staat van Nederlander bezit (artikel 1, sub c WNI).

Ten tijde van de geboorte van James waren zijn ouders, Els en David, nog niet met elkaar gehuwd. James heeft dus door geboorte de Nederlandse nationaliteit verkregen indien zijn moeder ten tijde van de geboorte Nederlandse was.

5.1.1 Heeft Els ten tijde van de geboorte van James de Nederlandse nationaliteit?

Ten tijde van de geboorte van Els in 1934 waren haar ouders gehuwd. Zij was dus een wettig kind. Ten tijde van haar geboorte was haar vader Nederlander. Els verwierf zodoende de Nederlandse nationaliteit iure sanguinis op grond van artikel 1, sub a WNI. Omdat zij nooit een andere nationaliteit verkreeg en dus altijd alleen de Nederlandse nationaliteit had, verloor zij nimmer vanwege een langdurig verblijf in het buitenland de Nederlandse nationaliteit. Zij bezat daarom nog steeds de Nederlandse nationaliteit ten tijde van de geboorte van James.

5.1.2 Het verlies van het Nederlandschap door langdurig verblijf buiten Nederland

Zoals we al zagen in een eerdere casus,²¹ kon volgens de RWN van 1985 langdurig verblijf buiten Nederland in het land van geboorte en na het bereiken van de meerderjarigheid leiden tot automatisch verlies van het Nederlandschap (artikel 15

---

²¹ Zie casus *Een Venezolaans avontuur*.

sub c RWN 1985). Op grond van artikel 15 sub c RWN (oud) verloor James op 1 januari 1995 de Nederlandse nationaliteit.

5.2 *Is de regeling voor latente Nederlander ook van toepassing op oud-Nederlanders?*

Nu James in eerste instantie het Nederlanderschap via zijn moeder had verkregen, rijst de vraag of James desondanks op basis van de optieregeling voor latente Nederlanders het Nederlanderschap kan terugkrijgen. Die regeling is opgenomen in artikel 6 lid 1 onder i RWN en bepaalt dat kan opteren voor het Nederlanderschap:

“de vreemdeling die vóór 1 januari 1985 is geboren uit een moeder die ten tijde van zijn geboorte Nederlander was, terwijl de vader ten tijde van die geboorte niet-Nederlander was.”

Het doel van deze regeling was het opheffen van de discriminatoire situatie tussen mannen en vrouwen door kinderen die geboren werden uit een vrouw die als gevolg van haar huwelijk het Nederlanderschap had verloren, alsnog de mogelijkheid te geven om te opteren voor het Nederlanderschap. Het is voorshands niet duidelijk of het de bedoeling is geweest om kinderen die wél het Nederlanderschap hadden ontleend aan hun moeder, maar dat op een bepaald moment zijn verloren, alsnog voor de optieregeling voor latente Nederlanders in aanmerking te laten komen.

De regeling voor latente Nederlanders maakt geen onderscheid tussen kinderen met een niet-Nederlandse vader geboren uit een ongehuwde Nederlandse moeder en kinderen met een niet-Nederlandse vader geboren uit een gehuwde Nederlandse moeder. De burgerlijke staat van de moeder is dus niet relevant. Ook is de regeling voor latente Nederlanders mede van toepassing indien de verzoeker in het verleden Nederlander is geweest en het Nederlanderschap later heeft verloren. Dit kan *a contrario* worden afgeleid uit artikel 6, negende lid RWN, dat luidt:

“Aan de vreemdeling die op enig moment het Nederlanderschap door optie heeft verkregen, staat van de in het eerste lid genoemde mogelijkheden tot herkrijging van het Nederlanderschap door optie alleen die bedoeld onder f., open.”

Met andere woorden, uitsluitend indien de optant eerder op grond van optie het Nederlanderschap heeft verkregen, komt hij niet in aanmerking voor de regeling voor latente Nederlanders. Dit blijkt ook uit het Besluit van de Minister van Justitie van 20 juni 2010.²²

5.3 *Geboorte uit een ongehuwde vrouw met de Nederlandse nationaliteit*

Een kind dat werd geboren uit een ongehuwde Nederlandse vrouw kreeg ook voor 1 januari 1985 de Nederlandse nationaliteit via zijn moeder (zie paragraaf 3.1.). Als

²² Besluit van de Minister van Justitie van 22 juni 2010, houdende wijziging van de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap 2003, *Stcrt.* 2010, 10196.

ná de geboorte dit kind een juridische vader kreeg, dan kon dat betekenen dat zijn Nederlanderschap verloren ging. Ook deze vreemdelingen kunnen opteren op grond van artikel 6, eerste lid aanhef en onder i RWN, aldus de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap. Ook optiegerechtigd is de vreemdeling die niet als gevolg van het tot stand komen van de afstammingsrelatie met zijn niet-Nederlandse vader de Nederlandse nationaliteit heeft verloren, maar door een andere verliesgrond uit de WNI dan wel de RWN.²³ Deze passage uit de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap 2003 is tot op heden ongewijzigd gebleven.

James komt dus als oud-Nederlander en geboren uit een ongehuwde vrouw in aanmerking voor de optieregeling voor latente Nederlanders. Het is daarbij irrelevant dat hij niet de Nederlandse nationaliteit heeft verloren vanwege een andere verliesgrond dan door de erkenning door zijn Amerikaanse vader.

5.4 *Welk recht is van toepassing om te bepalen wie de ouders zijn van James?*

In tegenstelling tot wat de tekst van artikel 6 lid 1 onder i RWN suggereert, is dus niet vereist dat het vaderschap van de niet-Nederlandse man reeds op het moment van geboorte is gevestigd. Het juridische vaderschap dient in ieder geval te zijn gevestigd tijdens de minderjarigheid en op het moment waarop wordt geopteerd voor het Nederlanderschap.

Volgens Nederlands recht kan het vaderschap van de ongehuwde vader door erkenning worden vastgesteld. Hiervoor moet door de Nederlandse ambtenaar een akte van erkenning worden opgemaakt. Echter, nu het vaderschap beweerdelijk is gevestigd in Massachusetts (Verenigde Staten van Amerika), dient eerst aan de hand van het Nederlandse internationaal privaatrecht bepaald te worden of het vaderschap dat in Massachusetts is gevestigd in Nederland erkend kan worden.

Op 1 mei 2003 trad de Wet conflictenrecht afstamming in werking (WCA). Sinds 1 januari 2012 zijn de bepalingen uit deze wet opgenomen in titel 5 Boek 10 Burgerlijk Wetboek (BW). De artikelen 10:100 lid 1 en 10:101 lid 1 BW gaan over de erkenning van buitenlandse rechterlijke beslissingen, rechtsfeiten of rechtshandelingen over familierechterlijke betrekkingen:

“Artikel 100

1. Een buitenslands tot stand gekomen onherroepelijke rechterlijke beslissing waarbij familierechtelijke betrekkingen uit hoofde van afstamming zijn vastgesteld of gewijzigd, wordt in Nederland van rechtswege erkend, tenzij:
  - a. er voor de rechtsmacht van de rechter kennelijk onvoldoende aanknopingspunt bestond met de rechtssfeer van diens land;

---

²³ Paragraaf 1.2.2 Besluit van de Minister van Justitie van 22 juni 2010, houdende wijziging van de Handleiding voor de toepassing van de Rijkswet op het Nederlanderschap 2003, *Stert.* 2010, 10196.

- b. aan die beslissing kennelijk geen behoorlijk onderzoek of behoorlijke rechtspleging is voorafgegaan, of
- c. de erkenning van die beslissing kennelijk onverenigbaar is met de openbare orde.
[...]

Artikel 101

- 1. Artikel 100 leden 1, onder b en c, 2 en 3 van dit Boek is van overeenkomstige toepassing op buitenslands tot stand gekomen rechtsfeiten of rechtshandelingen waarbij familierechtelijke betrekkingen zijn vastgesteld of gewijzigd, welke zijn neergelegd in een door een bevoegde instantie overeenkomstig de plaatselijke voorschriften opgemaakte akte.
[...]"

De vader van James heeft zijn vaderschap echter erkend in 1969. Dat betekent dat de erkenning van het Massachusetts gevestigde vaderschap niet wordt beoordeeld op basis van de hierboven geciteerde bepalingen uit titel 5 Boek 10 BW. Deze bepalingen zijn immers enkel van toepassing op de erkenning van na 1 januari 2003 buitenslands vastgestelde of gewijzigde rechtsbetrekkingen.²⁴ Echter, in 1986 oordeelde de Hoge Raad over de erkenning van het vaderschap door een Spaanse vader van een uit een Nederlandse moeder geboren kind:

“Het klaagschrift gaat er kennelijk en terecht van uit dat naar Nederlands internationaal privaatrecht de in Spanje gedane, naar Spaans recht geldige erkenning van een in Spanje geboren minderjarige, die toen aldaar haar gewone verblijfplaats had, door haar toen aldaar woonachtige Spaanse vader, hier te lande in beginsel als rechtsgeldig wordt erkend.”²⁵

In 2001, vlak voor de inwerkingtreding van de Wet conflictenrecht afstamming (WCA), de voorloper van titel 5 Boek 10 BW, oordeelde de Hoge Raad over de erkenning van een erkenning vaderschap:

“Op grond van Nederlands internationaal privaatrecht wordt een naar Ghanees recht als kind van een Ghanese vader te beschouwen kind ook in Nederland als het wettig kind van die vader beschouwd.”²⁶

Op grond van deze rechtspraak kan worden geconcludeerd dat de erkenningsregel van artikel 10:101 BW ook reeds voor de inwerkingtreding van de WCA van toepassing was. Om te beoordelen of James een vader heeft, moet dus worden onderzocht of de in de geboorteakte opgenomen ouders ook in juridische zin als ouders kunnen worden aangemerkt. De geboorteakte van James is opgemaakt in de staat Massachusetts. Het recht van de staat Massachusetts is dus van toepassing om de vraag te kunnen beantwoorden wie de juridische ouders zijn van James.

---

²⁴ Artikel 10:102 BW.

²⁵ HR 18 april 1986, *LJN AC9311*, *NJ* 1987, 926, m.nt. Schultsz

²⁶ HR 13 juli 2001, *LJN ZC3630*, *NJ* 2002, 215, m.nt. Th.M. de Boer

James werd geboren drie dagen voordat zijn ouders trouwden. In 1969 werden in de Staat Massachusetts vadergegevens toegevoegd aan de geboorteakte van het kind met de toestemming van de vader en moeder. De plaatselijke wetgeving kende destijds geen akte van erkenning zoals in Nederland.

In de wetgeving van de staat Massachusetts staat dat bij een kind dat is geboren voor 13 april 1994 ervan uit wordt gegaan dat de niet met de moeder getrouwde man de juridische vader is van het kind als hij en de moeder toestemming hebben gegeven voor de vermelding van de man in de geboorteakte van het kind. Deze toestemming was vormvrij. Met andere woorden, de toestemming hoefde niet te worden neergelegd in een akte, voorzien van de handtekeningen van de ouders. Ook is uitdrukkelijk bepaald met betrekking tot de registratie van geboorten, huwelijk en overlijden dat de vadergegevens in een geboorteakte niet worden opgenomen indien de ouders niet met elkaar gehuwd zijn met uitzondering van de vader die familie-rechtelijke betrekkingen tussen hem en het kind tot stand heeft laten komen.

Hieruit kan *a contrario* worden afgeleid dat bij een kind dat is geboren uit ongehuwde ouders alleen bij acknowledged paternity de vadergegevens mogen worden toegevoegd aan de Amerikaanse geboorteakte. Uit het feit dat de vader vermeld staat op de geboorteakte blijkt dus dat hij zijn consent aan de erkenning heeft gegeven. Met andere woorden, indien de vader zijn consent niet zou hebben gegeven, dan was het wettelijk niet toegestaan de vadergegevens toe te voegen aan de geboorteakte van het kind.

Uit de hierboven geciteerde rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat de erkenning van het vaderschap door James' vader in Nederland van rechtswege wordt erkend, tenzij een en ander overenigbaar is met de openbare orde. Van dit laatste is in het geval van James en zijn ouders geen sprake. In het geval van James mag dus uitsluitend worden getoetst of het rechtsfeit heeft plaatsgevonden overeenkomstig het plaatselijk recht. Dit blijkt het geval te zijn. Uit de geboorteakte en de plaatselijke wetgeving volgt dat volgens het recht van de staat Massachusetts Els en David de juridische ouders van James zijn.

5.5 *Komt James in aanmerking voor de latente Nederlanders regeling?*

Nu kunnen we uiteindelijk de vraag beantwoorden of James in aanmerking komt voor de optieregeling latente Nederlanders. James is geboren met de Nederlandse en de Amerikaanse nationaliteit. Hij verloor de Nederlandse nationaliteit niet omdat zijn Amerikaanse vader hem heeft erkend, maar omdat hij langdurig buiten Nederland woonde in het land waar hij is geboren en waarvan hij de nationaliteit heeft. Aanvankelijk informeerden de Nederlandse autoriteiten James dat hij niet in aanmerking kwam voor de regeling voor latente Nederlanders, omdat hij eerder Nederlander is geweest en omdat hij geen akte van erkenning van zijn vader kon overleggen. Deze zienswijze is later herzien. In het licht van het vorenstaande komt James dus in aanmerking voor het Nederlanderschap op grond van de optieregeling voor latente Nederlanders. Uiteraard pas nadat hij de naturalisatieceremonie op de Nederlandse ambassade of een van de Nederlandse consulaten in de Verenigde Staten van Amerika actief heeft bijgewoond. Daarna kan hij een Nederlands paspoort aanvragen.

6 Conclusies

Kenmerkend voor het Nederlandse nationaliteitsrecht is dat gebeurtenissen in een ver verleden, in het leven van ouders en zelfs grootouders, gevolgen kunnen hebben voor de Nederlandse nationaliteit van een persoon. Ook kunnen oude nationaliteitswetten nog steeds gevolgen hebben in de huidige tijd. De seksdiscriminatie van Nederlandse vrouwen met een buitenlandse echtgenoot en hun kinderen is hiervan een duidelijk voorbeeld.

Hoewel het doel van de latente Nederlanders-regeling is een einde te maken aan seksdiscriminatie in het nationaliteitsrecht, is de uitvoeringspraktijk met haar strenge voorwaarden aan te overleggen documenten, restrictief te noemen. De vraag doet zich voor of de regeling daarmee niet aan haar doel voorbij schiet. Ook blijkt dat niet alle kinderen van Nederlandse moeders voor het optierecht voor latente Nederlanders in aanmerking komen, namelijk wanneer hun moeder ten tijde van de geboorte, als gevolg van de destijds geldende discriminerende wetgeving, geen Nederlandse was.

Tegelijkertijd blijkt ook dat kinderen van Nederlandse moeders die hun bij geboorte verkregen Nederlandse nationaliteit later zijn verloren, deze op grond van de regeling voor latente Nederlanders kunnen terugkrijgen.